

שאל אביך ויגדך

זמני השבת (ת"א):
כניסת השבת: 18:02
יציאת השבת: 19:58
ט' תשרי תשע"ה
גיליון מס' 186

שאלות ותשובות על יום הכיפורים

מאת ר' עזרא מרום

עונג שבת

תפילת "כל נדרי"

אין מעמד רציני ונשגב יותר מאשר ליל של היום הקדוש בבהכנ"ס, כאשר קהל עטוף לבנים ממלא בשורות צפופות, וסלסולי צליליו העמוקים של "כל נדרי" מהדהדים בחלל.

עצם הלחן של "כל נדרי", הפורט על נימי הנפש הטמירים, הפך במשך הדורות לדרך חיוני הנפש וזיכוכה מכל אותה זוהמה שנדבקה בה בימי החולין. ברגעים שהחזון מפזם "בכולהו אחרטנא בהון" מתחרט כל יהודי בלב נשבר וברוח נכאה על כל החטאים שנצטברו במשך השנה בעטיו של יצה"ר.

בזמן התרת נדרים, מבקש לו היהודי, חרטת גמורה על כל חטאיו, הממלאת את כל חדרי לבו באותו מעמד נעלה. והפסוק המעודד "ויאמר ה' סלחתי כדברך" הנאמר תיכף אחרי כל נדרי, מתקבל בתור תגובתו של ריבון העולמים להרהורי התשובה העמוקים והיסודיים אשר טיהרו את הלב מכל צחנתו, והרי הוא עומד יך ונקי לפני כס משפטו של בורא העולם המכריז "סלחת!"

וכל זאת בכוחו של "כל נדרי". אשר בעצם, בכלל איננו תפילה, אלא התרת נדרים גרידא.

מקורו של המנהג להתרת נדרים בתפילת "כל נדרי", אינו ברור כל צרכו.

מצד אחד נראה כי מנהג זה עתיק ביותר, והראיה - תפוצתו בכל העדות בישראל, אך מצד שני, קשה למצוא לו סמוכין של ממש בתלמוד. ויתירה מזו - חלק מספרות הגאונים שוללת אותו לחלוטין, גדולי ראשוני אשכנז, לעומת זאת, מבססים את המנהג על מקורות תלמודיים.

ולמרות מתנגדי התפילה וחילוקי הדעות שהתעוררו בין חכמי ישראל, ביום אין עוררין כנגדו ואיש אינו מפפק עוד בדבר "כל נדרי" וזכותו למקומו המכובד בבהכנ"ס בליל יוה"כ.

בעצם הרי אין "כל נדרי" אלא נוסח רשמי יבש, שאין בו שום דבר הפונה אל הרגש, אולם חזני ישראל, יודעי ערך תפילה הלבשוהו בניגון מלבב, אשר סלסוליו בוקעים שחקים וקורעים לבבות, והודות לכך נתחבב כל נדרי על קהל ישראל. הודות לאותה סגולה נפלאה הטמונה בו, שבכוחה הוא שומץ, הוא מכבס את הנשמה. כמאמר הנביא: "אם יהיו חטאיכם כשנים - כשלג ילבינו, אם יאדימו כתולע - כצמר יהיו". וחזקה על לבבות ישראל שיוצאים מטהורים ומלוכנים אחרי אותה תפילה כה נלהבת של "ליל כל נדרי".

אתו "דעת"/גרשום הרפנס

1. פרט 5 מנהגים שעושים בערב יום הכיפורים.

א. כפרות. ב. התרת נדרים. ג. טבילה במקווה. ד. צדקה. ה. 39 מלקות.

2. מדוע נוהגים ללבוש בגדים בצבע לבן ביום הכיפורים?

כדי לקיים את דברי הנביא: "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו".

3. ציין 2 עניינים הקשורים הקשורים ליום הכיפורים שמספרם הוא 25?

א. 5 עינויים. ב. 5 תפילות בחג.

4. איזה פס' אומרים 3 פעמים לפני תפילת "כל נדרי"?

"אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה".

5. בצלו של איזה עץ ישב יונה הנביא?

קיקיון.

6. מהם התוספות או שינויים בתפילת העמידה בעשרת ימי תשובה?

מוסיפים: "זכרנו לחיים", "מי כמוך", "כתוב לחיים טובים", "בספר חיים", ומשנים את הנוסח ב"האל הקדוש" ל"המלך הקדוש" וב"מלך אוהב צדקה ומשפט" ל"המלך המשפט".

7. באיזו תפילה מוסיפים לפני העמידה את הפס': "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו"?

בתפילת ערבית.

8. א. באיזו פרשה קוראים בתורה בשחרית?

ב. מדוע דווקא בפרשה זו?

א. בפרשת אחרי מות, בספר ויקרא. ב. כי בה מתוארת עבודת הכהן הגדול ביוה"כ.

9. לפני תפילת מוסף עושים אזכרת נשמות. באילו חגים נוספים

מזכירים נשמות?

בשמיני עצרת, בשביעי של פסח ובחג השבועות.

10. כיצד נקראת השבת שלפני יום הכיפורים ומדוע?

שבת שובה ע"ש ההפטר "שובה ישראל עד ה' אלוך" (הושע, י"ד)

11. מהם 2 הסיבות לקריאה בספר יונה?

א. בגלל שחזרה בתשובה ביטלה את הגזירה על אנשי נינוה.

ב. בה מובלט הרעיון שהקב"ה מלוא כל הארץ כבודו שהרי גם ממעי הדג שמע את תפילת יונה.

12. כמה פעמים אומרים וידוי בתפילת יום הכיפורים?

ב. מה משמעות מס' זה?

א. 10 פעמים. ב. כדי לתקן מה שפגמו ב-10

הדיברות.

13. א. מהי התפילה האחרונה ביום הכיפורים? ב. מה משמעות השם?

א. תפילת נעילה.

ב. 1. בשעה זו ננעלו שערי בית המקדש וננעלים שערי שמיים. 2. התפילה שמסיימת, נועלת את היום הקדוש.

14. כיצד מתממש הביטוי: "מצוה גוררת מצווה" במוצאי יוה"כ?

נוהגים במוצאי יום הכיפורים להתחיל בבניית הסוכה.

15. מדוע הכהן הגדול לא נכנס לפני ולפנים בבגדי זהב?

כי הזהב מזכיר את חטא עגל הזהב ולכן אין קטגור נעשה סניגור.

16. מתי חוברה תפילת "כל נדרי"?

בימי האנוסים בספרד.

הלימוד בעלון מוקדש לעילוי נשמת צילה בת זאב ז"ל

להקדשות ולקבלת העלון כל יום רביעי באימייל ניתן לפנות ל: ShealAvicha@gmail.com
לארכיון העלונים: www.pirsuma.com/shal_avicha

1. מה הם הדברים האסורים ביום הכיפורים? (ויקרא כג, כז-לב)
2. מה עונשו של המחלל את יום הכיפורים? (ויקרא כג, כז-לב)
3. אילו קורבנות מוסף מקריבים ביום כיפור? (במדבר כט, ז-יא)
4. מה טעם עינויי יום הכיפורים? (ויקרא טז, כט-לד)
5. מה נחשב לאדם כאילו התענה? (קצוש"ע קה, ב)
6. מה מיוחד במנחה של ערב יום כיפור? (קה, ג)
7. מה נהגו בגלל הפסוק "זבח לאלוקים תודה ושלם לעליון נדריך"? (קה, ד)
8. עד מתי מותר לאכול ולשתות בערב יום כיפור? (קה, ה)
9. אילו דברים ראוי לאכול בערב יום הכיפורים, ומדוע? (קה, ו)
10. מה על הבנים והבנות לעשות בערב יום כיפור? (קה, ז)
11. האם צריך להדליק נרות בערב יום הכיפורים? (קה, ח)
12. מדוע לובשים בגדים לבנים ביום הכיפורים? (קה, ח)
13. מה אסור ביום הכיפורים מלבד אכילה ושתייה? (קו, א)
14. איזו רחיצה מותרת ביום הכיפורים (כמו בתשעה באב)? (צ, ח ט)
15. אילו נעליים אסורות ביום הכיפורים? (קו, ה)
16. איך מחנכים את הקטנים למצוות ביום הכיפורים? (קו, ח ט)
17. מי אוכל ביום כיפור, ובאיזה אופן? (קו, ח יב-יד כא-כח)
18. במה פותחים את תפילת יום הכיפורים, ומדוע? (קו, ג)
19. מהו זמן אמירת "כל נדרי"? (קו, ד)
20. מה מוסיפים בתפילת ערבית ביום הכיפורים שחל בשבת? (קו, ז)
21. כיצד יש לומר את הווידוי? (קו, יב)
22. מה השינויים בתפילת מוסף ביום הכיפורים שחל בשבת? (קו, כ)
23. מה יש להכין לקראת "סדר העבודה" ביום כיפור? מדוע? (קו, כ)
24. מתי מתחילים את תפילת "נעילה" ביום כיפור? (קו, כב)
25. מדוע תוקעים בשופר לאחר תפילת "נעילה" ביום כיפור? (קו, כד)
26. "נר ששבת" מהו? (קו, כז)
27. מה ההבדל בין הבדלה במוצאי יום כיפור להבדלה במוצאי שבת? (קו, כז-כז)
28. מה מברכים אחרי תפילת מוצאי יום כיפורים? (קו, כח)
29. מדוע אין אומרים תחנון בין יום הכיפורים לחג סוכות? (קו, כט)

חידון באדיבות פרסומא אתר מידע לקהילה הדתית ברחובות

יונה.

11. מה מלמד הקב"ה את יונה במעשה הקיקיון?
- תפילת נעילה**
12. איזו מילה מוחלפת לנו בברכה זו בתוספות "וכתוב לחיים טובים..." "ובספר חיים ברכה... נזכר ונכתב"?

www.pirsuma.com

יום הכיפורים וסדר העבודה

5. שני הקורבנות עליהם נאמר וידוי הם פר ושני שעירים. על מי מכפר הפר ועל מי מכפרים שני השעירים?
 6. מה סופו של השעיר שעלה עליו הגורל "לעזאזל"?
- ספר יונה**
7. מדוע קוראים במנחה את הפטרת יונה?
 8. למה ברח יונה? מה רצה להשיג בבריחתו?
 9. כמה זמן שהה יונה במעי הדג וכיצד ניצל לבסוף?
 10. ציין שלוש דמויות שחזרו בתשובה בספר

ערב יום כיפור ועשרת ימי תשובה

1. במה נהוג לעשות כפרות? (מנה לפחות שני סוגים)
 2. בקשת הסליחה היא מרכיב חשוב בתשובה. מהו התנאי הנדרש כדי שעבירה על מצוות שבין אדם לחברו תתכפר ביום כיפור?
 3. מדוע אנו פונים בימים אלו אל הקב"ה גם בלשון אבינו וגם בלשון מלכנו? (רמז: "היום הרת עולם")
- ליל יום הכיפורים**
4. מהי תפילת "כל נדרי"? מדוע היא נאמרת בתחילת היום הקדוש?

סיפור ליום הכיפורים

שמצווה על חולים לאכול ביום הכיפורים אינו מקל בעניין הצום, אלא הוא מחמיר בעניין פקוח נפש. שמענו את דבריו ולא ידענו מה לעשות.

ראה ר' אהרלה שדבריו אינם מספיקים, וקרא לנו לאכול יחד איתו. ערכנו יחד שולחן, לכבוד שבת ולכבוד יום הכיפורים. קידוש לא עשינו, האם עלינו לברך על "לחם משנה" כאשר אנו אוכלים ביום הכיפורים שחל להיות בשבת? לא זכרנו את הדין. ר' אהרלה החליט שיש לברך על הלחם. הוא אמר "שאו ידיכם קודש" הרים את הפרוסות למעלה, ובירך עליהן כאילו היו שתי חלות לבנות.

מרחוק שמענו את צחוקו הפרוע של הפריץ. אבל באותו רגע לא פחדנו.

פניו של ר' אהרלה האירו כאשר ברכנו ברכת המזון ואמרנו "רצה" ו"יעלה ויבוא". לאחר ברכת המזון השתנו פניו של ר' אהרלה. הוא פנה אלינו בבכי: "יתכן שלא הייתי צריך לאכול... לי נתן הקב"ה גוף חסון, אלא שעשיתי זאת כדי שאתם לא תסכנו את נפשכם. אנא הבטיחו לי להיות סגורים בשמים".

ר' מנחם נאנח. "מכולם, רק אני נשארתי בחיים. לזכר אותה סעודה, שאכלנו ביום הכיפורים, נוהג אני לבצוע בערב יום הכיפורים על שתי פרוסות לחם אפורות וישנות".

מאכל. הרעב היה נורא. מזה חודשים רבים התקיימנו על צלחת מרק אחת ליום. רבים לא יכלו לעמוד בצום, ומתו. גם ביום השישי לא קיבלנו אוכל.

בליל שבת, ליל יום הכיפורים, סדרנו מניין לתפילה בצריף צדדי. מסביב לצריף העמדנו שומרים. את התפילה ערכנו בחושך ובדומיה. הדמעות עמדו בגרון, בחצות הלילה העירו אותנו. חשבנו שאוספים אותנו כדי לשלוח אותנו לתאי הגזים. אך

התברר כי קוראים לנו לבוא ולקחת את מנת האוכל שלנו. הפריץ הרעוב אותנו כדי שנאכל ביום הכיפורים.

כולם הלכו וחטפו את מנת המזון, חטפו ואכלו. הפריץ וכלביו עמדו מן הצד והביטו ב"מחזה". "צום שמח! צום שמח יהודים!" צחק בפראות. היינו כמניין אנשים שהחלטנו לצום למרות הסכנה שבדבר. לקחנו את הלחם היבש, כדי שלא להרגיז את השטן, ושמונו אותו בצד.

כשנודע הדבר לר' אהרלה, אחד מחסידיו קרלין, שגם בתוך המחנה חי בצדיק, בא לאלינו וציווה עלינו לאכול. "הרבי מבריקס אמר", סיפר לנו ר' אהרלה "כי מי

בערב יום הכיפורים עלה ר' מנחם מזקורוצים להר ציון, לאחר שהתפלל מנחה התיישב בפינה לאכול את ה"סעודה המפסקת". הוציא ר' מנחם שתי פרוסות לחם אפורות ויבשות מתוך התיק בצע אותן, ובירך עליהן כעל חלות בשבת.

"מנחה זה, מהו?" שאל אותו הממונה על ההר.

סיפר לו ר' מנחם את המעשה ב"לחם משנה" שאירע לו ביום הכיפורים במחנה המוות בטרבלינקה.

ר' מנחם, היה שם אחד ממאות יהודים. כולם גרו בצריף אחד. יחד עבדו עבורת פרך, ויחד קיבלו מכות רצח ביום וללילה. יחד רעבו עד צאת הנשמה, ויחד ביכו את יקיריהם שמתו במגפות. יום יום ראו את שירות היהודים שנכנסו לתאי הגזים והפכו לעשן ואפר.

ראש המחנה היה פריץ. שהסתובב תמיד עם שוט בידו ושני כלבים טורפים בעקבותיו. כאשר היה הפריץ רומז לכלבים, הם היו מתנפלים על אדם וקורעים את בשרו מעליו חתיכות חתיכות. במחנה פחדו מפריץ ומכלביו יותר מאשר מתאי הגזים.

ימים אחדים לפני יום הכיפורים עלה בדעתו של פריץ רעיון דוני: הוא החליט להרעוב אותנו, ולהכריח אותנו לצום.

ביום חמישי יומיים לפני יום הכיפורים, לא נתנו לנו שום